

УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДУ – СТАБІЛЬНИЙ ПЛАНІРНОСТІЙКИЙ ЛЮДСЬКИЙ РОЗВИТОК (оцінка стану науково-адміністративного забезпечення)

Частина I. Загальна ситуація зі стратегічним плануванням людського розвитку в Україні

*«Головний недолік капіталізму - нерівний розподіл благ,
головна перевага соціалізму – рівний розподіл злиднів».*

Уінстон Черчіль

Вступ: актуальність теми, предмет і об'єкт оцінки. Настало друге десятиріччя після світової фінансово-економічної кризи 2008-2009 рр., вихід з якої України бачився у формуванні нової економічної моделі. На той час розвиток держави практично було зупинено, більше того, навіть відбувалась деградація.

Основними вадами соціально-економічної політики того часу був брак концептуального мислення, брак стратегічних рішень, брак системних дій. Але на сьогодні вони не тільки збереглися, а й примножились завдячуючи пануванню «зовнішніх впливів».

Нова соціальна економічна система України мала б будуватись на фундаменті об'єктивних економічних законів, соціальних стандартів та нормативів.

В умовах депопуляції нації основними критеріями оцінки ефективності діяльності влади повинні були стати динаміка Індексу людського розвитку (ІЛР), зростання середньої тривалості, рівня і якості життя, поліпшення співвідношення народжуваності та смертності.

Адекватне усвідомлення та переосмислення політики розвитку, як стратегічної технології конструювання майбутнього, передбачало визначення цілей, засобів їх досягнення і механізмів реформування.

«Формування посткризової політики розвитку передбачалось пов'язати, по-перше, з переходом до обмеженого лібералізму разом із поміркованим протекціонізмом, по-друге, з оптимальним поєднанням ринкових механізмів і державного регулювання економіки, яке б не ототожнювалось з державним втручанням, ручним управлінням, методом гасіння пожеж» [1, с. 32].

Драмою і сучасної України залишилась відсутність у влади потреби у вітчизняних наукових реко-

ментаціях та зневага до національного економічного мислення. Адміністративно ліквідовані Економічний науково-дослідний інститут Мінекономіки України (колишнього Держплану України), Український державний університет фінансів і міжнародної торгівлі Мінфіну України, Рада з вивчення продуктивних сил України та Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, Інститути реклами і підприємницької спрямованості.

Поза увагою «Слуг народу» парламентсько-президентської України та її урядовців стали, поперше, доповідь Президента Франції Емануеля Макрона 27 серпня 2019 року (після завершення саміту G-7 у Парижі) на традиційній конференції французьких послів та лідерів країн – членів ЄС стосовно небувалої кризи сучасної ринкової економіки. По-друге, конструктивні ідеї професора Столярова Василя Федосійовича щодо продовження в умовах євроінтеграції моральних традицій французького гуманізму, який поставив Людину на центральне місце в епоху Відродження, Просвіти і Переосмислення сучасного стану під гаслом «Українському народу – планомірний людський розвиток» [2, 3].

На його переконання український євроінтеграційний проект повинен продемонструвати країнам – членам ЄС людиноцентричний підхід своїх намірів стосовно уточнення та удосконалення діючої в Україні моделі ринкової економіки. Насамперед, шляхом розробки Національної і Регіональних програм людського розвитку на період до 2027 року та їх прогнозно збалансованості з національними завданнями Цілей Сталого Розвитку на період до 2030 року [3].

Будучи уродженцем Українського Донбасу, він бачить відновлення та розбудову миру в східних регіонах України шляхом провадження Державного регулювання людського розвитку в Луганській і Донецькій областях у межах бюджетного федералізму нашої унітарної держави [4, 5].

¹ Завідувач відділу політичної економії Інституту економіки Академії наук України (1980-1994 рр.). Народний депутат СРСР (1989-1991 рр.), народний депутат України III-V скликань. Автор низки законопроектів і програм у сфері економічної і соціальної політики. Головний науковий співробітник Інституту законодавства Верховної Ради України. Професор Національної академії управління МОН України.

До складу Національної програми людського розвитку він пропонує включити загальнонаціональні цільові програми та інвестиційні проекти, які були прийняті в Програмах соціально-економічного розвитку починаючи з 2001 року (за станом виконання та обсягами недофінансування) та ті, які намічено здійснити на період до 2027 та 2030 років. Саме ці програми і проекти повинні стати системоутворюючими у формуванні доцентровості економіки регіонів до загальнонаціональної економіки як гуманітарного стрижня державності.

Фінансування складових Національної програми людського розвитку спроможні здійснити патріоти українського олігархату (у своїй промові Е. Макрон любовно назвав олігархів «чемпіонами» бізнесу) та представники крупного міжнародного та вітчизняного бізнесу на засадах соціального партнерства з використанням державних соціальних облігацій (значний досвід накопичено у Великобританії).

Регіональні програми людського розвитку рекомендується формувати за підпрограмами, які адекватно визначають шість блок-аспектів виміру Індексу регіонального людського розвитку (ІРЛР) з використанням 33 показників-індикаторів на їх статистичній базі з 2004 року : 1) «Відтворення населення»; 4) «Добробут»; 2) «Соціальне середовище»; 5) «Гідна праця»; 3) «Комфортне життя»; 6) «Освіта» [6-8].

Стратегічні пріоритети соціально-економічного розвитку держави і регіонів під гаслом «Українському народу – планомірний людський розвиток» можуть бути визначені за результатами аналізу тенденцій складових ІЛР та ІРЛР за період з 1999 та з 2004 років, їх прогнозно-проектних значень як стратегічних індикаторів на період до 2027 року та соціальних бачень експертами на період до 2030 року.

Обґрунтування стратегічних і оперативних (операційних) цілей, завдань та індикаторів соціально-економічного розвитку регіонів будуть здійснюватись шляхом визначення бажаного за соціальними стандартами рівня ІЛР та ІРЛР. Завдячуючи цьому Державна стратегія і Національні плани пріоритетних дій, Регіональні стратегії і Плани заходів з їх реалізації на періоди до 2027 та 2030 років будуть сформовані на засадах забезпечення сталого людського розвитку. Його основою стануть невід’ємні права людини на життя та повноцінний розвиток за економічним, соціальним і екологічним вимірами.

Безумовно, що це буде здійснюватись відповідно до соціальних стандартів і норм, аналогів і еталонів в країнах-членах Європейського Союзу та передбачуваного прогнозування динаміки їх складових в межах відповідних матеріально-фінансових ресурсів (з позицій зменшення негативної динаміки та рівня 11 показників-дестимуляторів людського розвитку та збільшення позитивної динаміки та

рівня 22 показників-стимуляторів людського розвитку).

На основі людиноцентричного підходу подальшого державотворення в Україні доцільно передбачити випереджаючу (по відношенню до «зовнішніх впливів») розробку Державної стратегії збалансованого еколого-соціально-економічного розвитку України та Національного плану дій щодо досягнення завдань Цілей Сталого Розвитку на періоди до 2027 та 2030 років.

Розроблені у 2016 році першими в Україні Регіональна програма людського розвитку Хмельниччини на 2016-2020 роки, а у 2017 році – пілотний проект «Державне регулювання регіонального людського розвитку в адміністративній області» були зневажливо проігноровані чиновниками Мінрегіону України та минулим складом Уряду України. Але концептуальні та конструктивні ідеї Програми і Проекту були б корисними не тільки для сучасного Українського Донбасу але й для усіх адміністративних областей України [7, 8].

Будучи одним з авторів Всеукраїнського проекту «Наше Спільне Майбутнє», який визначив Індекс людського розвитку як дзеркало політичної відповідальності і рівня державного управління, а також одним із рецензентів колективної монографії «Стратегічні пріоритети соціально-економічного розвитку України», підготовленої у Бердянському університеті менеджменту і бізнесу, прийняв запрошення редколегії наукового журналу «Економічний вісник Донбасу» у гносеологічному аналізі та публіцистичних оцінках Дискусійного клубу публікацій щодо стану науково-методичного та адміністративного забезпечення стабільного планомірності людського розвитку в Україні як незалежній, суверенній, демократичній, соціальній, правовій і унітарній державі [9; 10].

Порівняно з Індексом конкурентноспроможності регіонів (ІКР), який був визнаний критерієм Державних стратегій регіонального розвитку України на періоди до 2015 та до 2020 років, Індекс регіонального людського розвитку (ІРЛР), що включає такі складові як «довге та здорове життя», «доступ до якісної освіти» та «гідний рівень життя» має більше спільного з реальним життям Людей та їхніми оцінками результатів діяльності влади.

Впевнений, що організуючу та мобілізуючу роль Людей у суспільному житті покращить перехід від статистичних спостережень людського розвитку до його планово-прогнозних розрахунків на періоди до 2027 та до 2030 років на основі визначених соціальних і екологічних стандартів для України за прикладом країн – членів ЄС.

Черговий, шостий Президент України Володимир Зеленський з метою прискорення економічного розвитку, подальшої децентралізації влади та запобігання корупції доручив 20 вересня 2019 року Кабінету Міністрів України забезпечити розроблення та затвердження Державної стратегії регіонального

розвитку на 2021-2027 роки до 1 січня 2020 року (Указ Президента України від 20 вересня 2019 року №713/2019) [11].

Шляхом дотримання Цілей Сталого Розвитку України на період до 2030 року намічено здійснювати забезпечення національних інтересів щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина (згідно з

Указом Президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 року №722/2019) [12]. Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна» була підготовлена ще у 2017 році шляхом адаптації до 86 національних завдань зі 172 показниками їх моніторингу 17 глобальних Цілей Сталого Розвитку, прийнятих Світовою спільнотою у вересні 2015 року на період до 2030 року (табл. 1).

Таблиця 1

Цілі Сталого Розвитку, адаптовані для України (2016 – 2030 роки)*

Цілі	Назва	Кількість завдань	Кількість індикаторів
1	Подолання бідності	3	5
2	Подолання голоду, розвиток сільського господарства	4	9
3	Міцне здоров'я та благополуччя	9	16
4	Якісна освіта	7	11
5	Гендерна рівність	6	12
6	Чиста вода та належні санітарні умови	5	13
7	Доступна та чиста енергія	4	7
8	Гідна праця та економічне зростання	6	16
9	Промисловість, інновації та інфраструктура	7	15
10	Скорочення нерівності	5	8
11	Сталий розвиток міст і громад	6	12
12	Відповідальне споживання та виробництво	4	7
13	Пом'якшення наслідків зміни клімату	1	1
14	Збереження морських ресурсів	3	5
15	Захист та відновлення екосистем суші	4	13
16	Мир, справедливість та сильні інститути	9	18
17	Партнерство заради сталого розвитку	3	4
Всього:		86	172

* Складено за матеріалами [13].

Доповідь була сформована Міністерством економічного розвитку і торгівлі України за участі Міжвідомчої робочої групи високого рівня (17 представників міністерств і відомств на рівні заступників міністрів) для організації імплементації глобальних Цілей Сталого Розвитку для України під науковим супроводом академіка-секретаря Відділення економіки НАН України Елли Марленівни Лібанової.

Бенчмаркінгові орієнтири для досягнення Цілей Сталого Розвитку на період до 2030 року було встановлено на підставі розрахунково-прогновної роботи з використанням сценарних підходів до визначення напрямів розвитку країни на довгострокову перспективу. Джерелом даних, наведених у доповіді, була Державна служба статистики України та відповідальні міністерства і відомства [13].

Прийняття ЦСР на наступні 15 років відбулось на Саміті ООН з Порядку денного в галузі розвитку на період після 2015 року, який відбувся 25 вересня 2015 року у Нью-Йорку в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН.

Позачергово обраний, п'ятий Президент України Петро Порошенко, виступаючи на цьому саміті

ООН, зазначав, що "заради досягнення Цілей Сталого Розвитку на національному рівні Україна здійснюватиме нові програми і проєкти, які на практиці забезпечать макроекономічну стабільність, екологічний баланс та соціальну згуртованість. ЦСР служитимуть в якості загальної основи для подальших перетворень в Україні" [14].

Але, на жаль, цей намір Президента не був реалізований ані Урядом України, ані Блоком Петра Порошенка «Солідарність» у Верховній Раді України VIII скликання.

Нові передвиборчі програми «Українська влада: вчора та сьогодні», «Європейська солідарність» і «Українська стратегія В. Гройсмана» до виборів у Верховну Раду України IX скликання не містили жодного положення щодо цих намірів. Крім того, за висновками В.Ф. Столярова і О.В. Шинкарьок ці наміри та очікування не були визначені ані при уточненні раніше прийнятих Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2020 року (постанова Уряду від 06.08.2014 року №385) та Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020» (схвалена Указом Президента України від 12 січня

2015 року №5/2015), ані пізніше – при розробці Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в східних регіонах України (затверджена постановою Уряду 13 грудня 2017 року №1071) [15-17].

Зміни до цієї Державної цільової програми, які були внесені постановою Уряду від 27 березня 2019 року №340 також не імплементували національні завдання та індикатори ЦСР – 2030, навіть на період до 2020 року. Збереглась попередня редакція наступних двох вихідних положень: по-перше, визначені ООН принципи розбудови миру є основою виконання відповідних завдань Програми; по-друге, під час реалізації Програми братимуться до уваги положення Національної доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» (замість того щоб бути покладеними в основу її розробки) [18].

Дослідники В.Ф. Столярів і О.В. Шинкарьок відмічають, що за період очолювання Урядів України А. Яценюком та В. Гройсманом жодні державні рішення, що містились у постановах, розпорядженнях, прогнозах, програмах, планах стосовно стратегічного розвитку як окремих регіонів, так і держави в цілому, не були підготовлені і прийняті своєчасно за потребами часу з детальним аналізом стану виконання попередніх державних рішень.

Склалось враження, що все це відбувалось для революційно-популістського піару, а не з визначеними стратегічними індикаторами моніторингу національних завдань ЦСР – 2030. Пропозиції і рекомендації фахівців української економічної науки фундаментального і прикладного характеру ігнорувались. Враховувались і виконувались тільки поради і настанови зовнішніх консультантів і експертів.

У 2019 році напередодні чергових виборів Президента України один з претендентів на цей пост – лідер партії «Основа» **Сергій Олексійович Тарута** – наголошував наступне: **"Протягом останніх трьох років ООН констатує відсутність прогресу в Україні щодо розвитку людського капіталу. Наша країна зараз опинилась на 88-й позиції зі 189 країн світу, на одному рівні з Еквадором, Перу та Колумбією. Всі європейські держави – набагато вище. Моя висока мета – підняти Україну в топ-25 країн світу за Індексом людського розвитку. Прийшов час в центр державної політики поставити загальнолюдські цінності"** [19, с. 3]. Стратегічна ціль С.О. Тарути та його команди – входження України до складу провідних економічних держав передбачено стратегією економічного зростання нашої держави – Доктриною збалансованого розвитку «Україна – 2030», яка створена вченими економістами і бізнес-спільнотою.

Указ нового, шостого Президента України Володимира Зеленського від 30 вересня 2019 року «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» визначив ЦСР орієнтирами для розроб-

лення проєктів прогнозних і програмних документів, проєктів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України.

Указом було доручено Уряду України забезпечити впровадження дієвої системи реалізації Цілей Сталого Розвитку України на період до 2030 року та оприлюднення його результатів щороку до 1 березня року, який настає за звітним.

Згідно з Указом Президента України від 20 вересня 2019 року №713 Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки повинна була сформована і затверджена Урядом до 1 січня 2020 року. В той же час згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року №931 «Про затвердження порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених Стратегій і плану заходів» (за підписом А. Яценюка) проєкт Стратегії подається на розгляд Уряду для його затвердження не пізніше ніж за шість місяців до закінчення строку реалізації діючої Стратегії – тобто у червні 2020 року [20].

Перші шість місяців 2020 року стали додатковим часом для доробки та уточнення проєкту Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки з орієнтацією її на досягнення національних завдань ЦСР – 2030. Указом також наголошувалось, що у разі необхідності Уряду треба вжити заходів щодо уточнення прогнозних і програмних документів.

Мінрегіон України розмістив 3 лютого 2020 року базовий варіант Проєкту нової Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки на сайті Міністерства і Уряду за результатами його розробки з 1 квітня 2019 року [21].

У зв'язку з цим оцінку науково-адміністративного забезпечення стабільного планомірності людського розвитку доречно здійснити як за результатами аналізу конструктивних ідей публікації В.Ф. Стоярова «Науково-методичне забезпечення стратегічного планування та державного регулювання регіонального людського розвитку в Україні» в журналі «Вісник економічної науки України» (ВЕНУ, 2019, №2, с. 223-237) на виступ Е. Макрона, так і дискусійних статей надрукованих та підготовлених для публікації в журналі «Економічний вісник Донбасу» (ЕВД):

■ Столярів В.Ф. Шинкарьок О.В. «Соціально-адекватний менеджмент регіонального людського розвитку в Українському Донбасі та на Поділлі (віклички, наміри та реалії виміру: 2003-2013, 2017-2027) [4, 5]:

Частина перша «Метрологія людського розвитку та проблеми менеджменту в регіоні» (ЕВД, 2019, №2, с. 229-256);

Частина друга «Парадигма людяності, гармонії та місії регіону» (ЕВД, 2019, №3, с. 241-281)»;

▪ Шинкарьок О.В. «Науково-методичні засади державного регулювання стійкого людиноцентричного розвитку регіонів (ЕВД, 2020, №1)»;

▪ Столяров В.Ф. «Композиційний моніторинг регіонального людського розвитку» (ЕВД, 2020, №1).

▪ Столяров В.Ф., Шинкарьок О.В. «Провідні складові механізму державного управління "Життям по-новому" (в умовах децентралізації влади)» (ВЕНУ, 2014, №2, с. 131-140) [22];

▪ Столяров В.Ф., Шинкарьок О.В. «Науково-освітнянське забезпечення механізму державного управління "Життям по-новому" (в умовах децентралізації влади)» (ВЕНУ, 2014, №3, с. 113-126) [23].

Крім того суттєвий вклад у формування науково-адміністративного забезпечення державного регулювання стабільним та стійким людським розвитком у регіонах відбувся у розробці цими дослідниками «Організаційно-методичного забезпечення узгодженого стратегічного управління соціально-економічним розвитком регіонів та держави» у складі «Наукових засад стратегічного управління соціально-економічним розвитком України» колективної монографії Бердянського університету менеджменту і бізнесу у 2020 році [10]. Тому доцільним стане розгляд обґрунтованих ідей, рекомендацій і пропозицій авторів вказаних розділів монографії.

Постановка в журналах «Економічний вісник Донбасу» та «Вісник економічної науки в Україні» проблем науково-методичного забезпечення стабільного планомірного людського розвитку з визначенням дослідниками робочих гіпотез їх розв'язання. Мета оцінки забезпечення.

Гносеологічний аналіз перелічених статей дослідників, а також колективної монографії дозволив систематизувати ідеї і гіпотези, рекомендації і пропозиції розв'язання наступних проблемних питань становлення державного регулювання планомірно-стійкого регіонального людського розвитку в Україні.

У теоретичному аспекті розроблення Державної і Регіональних стратегій розвитку:

– використання положень теорії регіонального відтворення з чіткою класифікацією територіальних відтворюваних процесів та їх розмежування з індивідуальними, галузевими та загальнонаціональними відтворювальними процесами;

– обґрунтування меж бюджетного федералізму унітарної України в узгодженій взаємодії з бюджетним централізмом завдяки використанню гармонійних пропорцій "Золотого перетину", у співвідношеннях між державним і місцевими бюджетами Зведеного бюджету України;

– впровадження ідей та принципів соціальної гармонії, соціальної відповідальності і соціального

діалогу в національній економіці як соціальної системі при визначенні зв'язків і взаємодії місцевих бюджетів з державним у Зведеному бюджеті України.

У методологічному аспекті формування загальнонаціональних і регіональних державних рішень:

– визначення порядку розроблення і ознак виділення підпрограм Національної і Регіональних програм людського розвитку з внесенням необхідних змін і доповнень до Бюджетного кодексу України;

– розробка «Дерева стратегічних цілей, стратегічних пріоритетів та стратегічних індикаторів людського розвитку» («Дерева цілей розвитку») від Органів місцевого самоврядування, районних і обласних рад до загальнонаціональних центральних органів законодавчої і виконавчої влади;

– розробка «Матриці узгодження цілей і пріоритетів людського розвитку» з національними завданнями Цілей Розвитку Тисячоліття (2003-2015) і Цілей Сталого Розвитку на період до 2030 року з показниками-індикаторами Індексу людського розвитку на національному рівні та Індексу регіонального людського розвитку на рівні адміністративних областей України.

У методичному аспекті практичної реалізації механізму державного регулювання соціально-економічним розвитком регіонів та держави в цілому на основі використання систем Прогнозування-Програмування-Бюджетування (ППБ) та Соціально адекватного менеджменту (САМ) на всіх рівнях адміністративно-територіального устрою України:

– обґрунтування складових Планового Кодексу України (на перших етапах Планового регламенту діяльності парламентської-президентської республіки), який визначає зміст і строки Послань Президента України до Верховної Ради України; щорічних Планів діяльності Кабінету Міністрів України на 3-5 років за участі НАН України; щорічних та на 3-5 років Планів роботи Верховної Ради України за участі Інституту законодавства; Державних і Регіональних стратегій соціально-економічного і регіонального розвитку на 5-7 та 10 років; перспективних (на 10 років) та середньострокових (на 5 років) Прогнозів, Планів та Цільових програм розвитку; Середньострокових бюджетів на 5 років та бюджетних резолюцій на 3 роки кожного регіону та держави в цілому;

– освоєння інформаційно-програмного забезпечення планово-прогнозних розрахунків 33 показників Індексу регіонального людського розвитку згідно з Методикою його виміру 2012 року (у тому числі 22 показників – стимуляторів розвитку та 11 показників – дестимуляторів розвитку);

– виявлення показників з позитивною та негативною прогнозною динамікою для визначення стратегічних цілей і стратегічних пріоритетів людського розвитку в регіонах;

– проектування рівня і динаміки показників людського розвитку в регіонах згідно соціальних стандартів і нормативів з визначенням їх як стратегічних індикаторів планування і моніторингу соціально-економічного і регіонального розвитку.

В.Ф. Столяров та О.В. Шинкарюк систематизували етапи становлення науково-адміністративного забезпечення виміру та державного регулювання регіонального людського розвитку, які відбувалися в Україні наступним чином:

По-перше – розробленням і впровадженням національних Методик виміру людського розвитку в регіонах України у 2001 році (9 аспектів, 92 показника) та 2012 році (6 аспектів, 33 показники, у тому числі 22 – стимулятори людського розвитку та 11 – дестимуляторів людського розвитку).

По-друге – накопиченням статистичної бази для аналізу та планово-прогнозних розрахунків за Методикою виміру 2001 року (1999-2011 роки) та за Методикою 2012 року (2004-2017 роки) за 27 адміністративно-територіальними одиницями державного устрою України: 24 адміністративні області, АР Крим, м. Київ і Севастополь.

По-третє – визначенням у системі Прогнозів, Планів і Бюджетів Національної і Регіональних програм людського розвитку, підпрограмами яких дослідниками були визначені та обрані три аспекти на національному рівні (охорона здоров'я; рівень освіти; рівень життя) та шість аспектів на регіональному рівні (відтворення населення; соціальне становище; комфортне життя; добробут; гідна праця і освіта).

По-четверте – внесенням відповідних змін до Бюджетного кодексу України, достатніх для розробки Національної і Регіональних програм людського розвитку.

По-п'яте – визначенням системи узгодження показників ІРЛР з національними завданнями й індикаторами Цілей Розвитку Тисячоліття (2003-2015 роки) та Цілей Сталого Розвитку (2016-2030 роки).

Стратегія сталого розвитку «Україна 2020», метою якої було визначено впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі, продовжила виконання Стратегії економічного і соціального розвитку України на 2004-2015 роки «Шляхом європейської інтеграції» (відповідно до розпоряджень Президента України від 21.12.2001 року №372 та від 08.11.2002 року №385).

Виходячи з систематизованих концептуальних ідей і гіпотез, обґрунтованих рекомендацій і пропозицій дослідників В.Ф. Столярова та О.В. Шинкарюк, метою експертної оцінки статті визначено їх порівняльний аналіз з положеннями та вказівками українського чиновництва, які містяться в проєкті Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року. Отримані результати доцільно визнати вкладом прикладної економічної науки в державотворенні України.

Дослідниками були надані наступні рекомендації і пропозиції щодо формування Мінрегіоном України остаточного варіанту Державної стратегії регіонального розвитку до 2027 року., яка повинна бути завершена, схвалена і прийнята Урядом у червні (або у листопаді) 2020 року з використанням наступних аналітичних результатів [3, с. 234].

1. Виконання аналогічних Стратегій і Планів заходів з їх реалізації на періоди до 2015 та до 2020-х років, насамперед щодо розвитку людського капіталу в регіонах України (у тому числі з оцінкою рівнів та динаміки ІРЛР за складовими Методики виміру 2012 року на статистичній базі 2004–2018 років).

2. Практики укладання і реалізації Угод між Кабінетом Міністрів України і Обласними радами щодо регіонального розвитку (у тому числі в частині впровадження системи показників узгодження діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо пріоритетних напрямів розвитку регіонів).

3. Виконання адаптованих до регіонів національних завдань семи Цілей Розвитку Тисячоліття, які діяли в Україні з 2003 до 2015 рік з визначенням для деяких з них заходів щодо їх досягнення у 2021–2023 роках.

4. Виконання нормативно-правових актів і здійснення практичних дій у взаємовідносинах органів регіональної і загальнонаціональної влади у 2000–2018 роках (у 2000–2013 роках на непідконтрольних частинах областей Українського Донбасу) у виконанні наступних Законів України:

– стаття 66 «Збалансування місцевих бюджетів» Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 року № 280/97ВР;

– стаття 17 «Повноваження в галузі соціально-економічного розвитку» Закону України «Про місцеві державні адміністрації» від 09.04.1999 року № 586;

– стаття 20 «Основні засади фінансового забезпечення надання державних соціальних гарантій» Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» від 05.10.2000 року № 2017ІІІ.

5. Стан виконання Угоди про асоціацію України з країнами-членами Європейського Союзу в частині наукового обґрунтування нової регіональної карти нашої держави відповідно до усталених на європейській території економіко-статистичних положень NUTS–системи.

6. Стан виконання 25 стратегічних індикаторів Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» та Цілі 2 «Ефективне врядування» і Цілі 3 «Розвиток людського капіталу» Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду на період до 2020 року (затверджено розпорядженням Уряду від 03.04.2017 року №275).

7. Практику створення Об'єднаних територіальних громад (ОТГ) на базі національно визначених

«точок економічного зростання» та розробки ними або для них Стратегічних планів розвитку з урахуванням майбутнього впровадження загальнонаціональних і регіональних системоутворюючих інвестиційно-інноваційних проєктів на період до 2027 року.

8. Практику використання ОТГ переданих з державної та комунальної власності земельних ресурсів для оренди, продажу, безоплатного виділення та застави при отриманні грошових коштів на виробничий та людський розвиток.

9. Обґрунтування повноваження (права і відповідальність), структури і функції обласних і районних державних адміністрацій в умовах дії ОТГ при визнанні ІРЛР в якості критерія ефективності їх діяльності на противагу використанню для цього Індексу конкурентоспроможності регіону.

10. Стан виконання заходів щодо повноцінного відновлення життєдіяльності населення як підконтрольної, так і не підконтрольної органам загальнонаціональної влади частин Українського Донбасу.

11. Стан виконання Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в східних регіонах України.

12. Прогнозні розрахунки ІРЛР по усіх регіонах (по 24-х адміністративних областях України) на період до 2027 року у складі 33-х показників Методики вимірювання людського розвитку 2012 року з визначенням пріоритетних цілей і стратегічних індикаторів, їх рівня і динаміки.

13. Адаптовані до регіонів національних завдань Цілі Сталого Розвитку (ЦСР) на період до 2027 року з встановленням їх прогнозної узгодженості з показниками ІРЛР (*при необхідності – з їх розширення*).

Дискусійні питання оцінки науково-адміністративного забезпечення стратегічного планування та державного регулювання регіонального людського розвитку.

Перше дискусійне питання – це визначення підстав застосування і початку стратегічного планування людського розвитку.

В.Ф. Столяров та О.В. Шинкарьок, розкриваючи у 2014 році провідні складові та сутність і зміст науково-освітнянського забезпечення механізму державного управління «Життям по-новому» в умовах децентралізації влади, вважали що Інститути Відділення економіки НАН України спроможні розробляти проєкти Державних комплексних програм реформування національної економіки. Після розгляду Радою національної безпеки і оборони (за результатами наукової експертизи фахівцями Інституту стратегічних досліджень та Інституту законодавства Верховної Ради України), а також публічного обговорення (у тому числі за участі іноземних експертів) ці програми приймались би для виконання на спільному засіданні Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та Президента Ук-

раїни (за участі Бюро Відділення економіки НАНУ) [22; 23].

При змінах складу Уряду, Верховної Ради України та Президента України має зберігатися стратегічний курс реформування національної економіки, без застосування принципово нових кардинальних реформ шокової терапії, а також зберігатися органічні складові організаційного механізму його науково-методичного забезпечення (на той час це був Комітет з економічних реформ при Президентові України).

Національна та Регіональні програми людського розвитку були б провідними ланками Державних програм і Планів соціально-економічного розвитку України та її регіонів, а їх підпрограми з комплексом відповідних заходів у сфері освіти, охорони здоров'я, пенсійного і соціального забезпечення тощо – об'єктами реформування. При цьому реформи у сфері освіти і охорони здоров'я повинні були б здійснюватись за критеріями підвищення Індексів національного і регіонального людського розвитку, а не з позиції мінімізації видатків з Державного і місцевих бюджетів на їх функціонування.

На противагу викладеним автори і фахівці Всеукраїнського проєкту «Наше Спільне Майбутнє» вважали, що влада не стане справжнім провідником суспільства до кращого життя, якщо вона збереже монополію на формування концептуальної парадигми суспільного розвитку. Має існувати справжня боротьба між різними концепціями і лише та з них, яка зуміє завоювати більшу підтримку громадськості, отримає право на її втілення [1; 9].

Президентські і Парламентські вибори повинні стати змаганнями, в яких боротьба за голоси виборців буде відбуватися не між особами та угрупованнями, а між економічними і соціальними концепціями, програмами.

Та політична сила, яка висуне найкращу програму соціально-економічного розвитку, повинна отримати перемогу, сформувати Уряд і втілювати свою програму в життя.

Досі практика формування Уряду зводилася до того, що народні депутати затверджували на посаду прем'єра конкретну особу подану Президентом. Жодного разу претендент на вищу посаду у виконавчій владі не представляв на розгляд Парламенту цілісної соціально-економічної програми, якою збирається керуватися у своїй діяльності.

В основі концепції правової держави і громадянського суспільства, яке ми прагнемо збудувати, лежить принцип свободи вибору народом свого соціального і політичного устрою.

Однак внутрішня і зовнішня політика Української держави багато в чому є відображенням домовленостей бізнес-еліт і наслідком лобіських зусиль найвпливовіших фінансово-промислових груп. У випадку посилення якої-небудь бізнес-групи або приходу до влади контр-еліт пріоритети державної політики змінюються.

Зазначеними вище чинниками зумовлені перманентні проблеми в соціально-економічному розвитку країни.

На початку 2017 року В.Ф. Столяров та О.В. Шинкарук наголошували, що на чергових виборах Президента України в травні 2019 року в передвиборчій Програмі діючого Президента Петра Порошенка (який на їх думку мав би балатуватися і на другий строк) та передвиборчих програмах інших претендентів на цей пост мають міститися обґрунтовані ними разом з соратниками Соціальні Бачення досягнення нашою державою Цілей Сталого Розвитку на період до 2030 року, які стануть центральними ланками Національного плану дій на 10 років.

У свою чергу Програма діяльності Кабінету Міністрів України повинна розкривати механізми забезпечення макроекономічної стабільності та розвитку національного господарства, основні напрями і заходи дотримання екологічного балансу з природою, досягнення соціальної згуртованості українського народу, підвищення рівня і якості його життя [7; 8].

Вочевидь, що передвиборчі програми претендентів на пост Глави Держави та Програми діяльності претендентів на посаду Глави Уряду повинні базуватися на Науково-аналітичних доповідях «Адаптація і локалізація Цілей Сталого Розвитку на період до 2030 року» усіх адміністративно-територіальних утворень України.

Механізм державного регулювання регіонального людського розвитку, побудований на основі системи Прогнозування-Програмування-Бюджетування (ППБ), передбачає, щоб ці доповіді готувалися місцевими державними адміністраціями разом з органами місцевого самоврядування за участі регіональних наукових установ та закладів вищої освіти, представників бізнесу та фахівців і експертів від організованої громадськості.

Друге дискусійне питання – це порядок побудови «Дерева цілей розвитку» від громад і районів до областей та від регіонів до держави в цілому.

Дослідники В.Ф. Столяров і О.В. Шинкарук на початку 2017 року вважали, що побудову «Дерева цілей розвитку» необхідно здійснювати як матрицю ієрархії відповідних завдань і замовлень та стратегічних індикаторів Національного плану дій зі сталого розвитку на 10 років. На цих підставах повинна розроблятися і нова Державна стратегія регіонального розвитку України та Регіональні стратегії розвитку адміністративних областей на періоди до 2027 та до 2030 років.

Недопущення відцентровості цілей Регіональних стратегій, які будуть визначені органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями, від стратегічних цілей розвитку України в цілому, а навпаки, забезпечення їх доцентровості, як основи збереження територіальної єдності і цілісності України, стає головною задачею діяль-

ності обласних та районних державних адміністрацій, Ради з національної безпеки і оборони України (РНБО), Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Адміністрації Президента України у адаптації та реалізації Цілей Сталого Розвитку на період до 2030 року на рівні адміністративних областей [7; 8].

Обґрунтованість та узгодженість стратегічних цілей розвитку України в цілому як парламентсько-президентської республіки з довго-, середньо- та короткостроковими цілями розвитку регіонів повинно стати базою підготовки Передвиборчої Програми і наступних Послань Президента України до Верховної Ради України, Програм діяльності Кабінету Міністрів України, Програм збалансованого еко-соціально-економічного розвитку держави і регіонів, Державного та місцевих бюджетів [7; 8].

Тобто наявна необхідність розробки і прийняття Планового Кодексу України, в якому були б регламентовані у часі стратегічні і тактичні державні рішення та відповідальні виконавці – заклади науки і освіти та органи законодавчої і виконавчої влади згідно адміністративно-територіального устрою держави. Якщо ж це буде тільки адміністративне забезпечення стратегічного планування без досягнення соціального консенсусу, то можливе порушення соціальної рівноваги в суспільстві та виникнення соціальної напруженості та соціальних конфліктів аж до революційних вибухів.

В.Ф. Столяров та О.В. Шинкарук сформували матриці завдань і індикаторів Цілей Розвитку Тисячоліття до 2015 року по Україні, Хмельницькій і Чернівецькій областях. Отримані результати були використані при уточненні Регіональної стратегії Хмельницької області на період до 2020 року та при обґрунтуванні Плану заходів на 2018-2020 роки з її реалізації [7; 8].

Теж саме вони рекомендують здійснювати по усім адміністративним областям України при розробці Регіональних стратегій розвитку на період до 2027 року та Планів заходів на 2021-2023 роки з їх реалізації.

Чернівецька ОДА та Облрада, адаптувавши 7 національних ЦРТ у 2009-2010 роках до рівня області, забезпечили стабільність 2 місця в рейтинговій оцінці ІРЛР за Методикою 2012 року адміністративних областей України у 2010-2011, 2013-2016 роках та 1 місце у 2009 та у 2017 роках.

На жаль, в Українському Донбасі такого не відбулося. Завдання пілотних проєктів «Луганщина-ЦРТ» та «Донеччина-ЦРТ» не були передбачені ні в Програмах і Бюджетах соціально-економічного розвитку Луганської й Донецької областей, ні в загальнонаціональному плані та державному бюджеті на 2006-2010 роки.

Саме завдячуючи реалізації пілотного проєкту «Львівщина-ЦРТ», в уточненій у 2014-2015 роках Регіональній стратегії розвитку області на період 2020 року та у Плані заходів з її реалізації на 2016-

2018 роки з'явилась Програма 2 «Якість життя», яка включала 18 стратегічних індикаторів стійкого людського розвитку. Крім того, на виконання Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 8 вересня 2005 року (набрав чинності з 1 січня 2006 року) Львівська ОДА і Облрада уклали Угоду з Кабінетом Міністрів України щодо виконання Плану заходів відповідно до державних пріоритетів розвитку області.

Третє дискусійне питання – дотримання дисципліни своєчасної підготовки, прийняття, доведення до виконавців та контроль виконання відповідних державних рішень.

Відомо, що подія Другого Майдану в м. Києві (листопад 2013 року – лютий 2014 року) передувало виконання Програми економічних реформ України на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», яка була розроблена і затверджена Комітетом з економічних реформ при Президентіві України 2 червня 2010 року.

Одночасно в Україні у два етапи реалізовувалась Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року (*затверджена постановою Уряду від 21.07.2006 року №1001*): 2006-2008 роки – перший етап та 2009-2015 роки – другий етап з внесеними змінами 16.05.2007 року та 16.11.2011 року. Другий етап реалізації Стратегії повинен був стати підготовчим до розроблення наступної Стратегії.

На щорічних зборах Відділення економіки НАН України в травні 2013 року з'ясувалось, що нова «Державна програма активізації розвитку економіки України на 2013-2014 рр.» (*затверджена постановою Уряду від 23.02.2013 року №187*) за окремими напрямками та заходами не повною мірою пройшла експертизу провідних фахівців і науковців Відділення, не кажучи вже за їх участь в її розробці.

Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2015 року стратегічними індикаторами моніторингу забезпечення розвитку людських ресурсів України були визнані показники Індексу людського розвитку, рівня освіченості населення, середньомісячного рівня доходів у розрахунку на одну особу, кількість зареєстрованих злочинів (правопорушень), у тому числі серед підлітків.

Серед очікуваних результатів реалізації Стратегії – підвищення рівня життя населення, подолання бідності та безробіття, формування середнього класу.

Наступна Державна стратегія регіонального на період до 2020 року повинна була представлена Урядом на розгляд і затвердження у червні – липні або у середині листопада 2015 року (за 45 днів до початку строку її реалізації за досвідом планової економіки). Але Стратегія була затверджена постановою Уряду від 06.08.2014 року №385 на десять місяців раніше та ще й без аналізу виконання заходів наведених Державних програм на 2010-2014 роки та на 2013-2014 роки.

Необхідність прискореної підготовки Нової стратегії була викликана результатами позачергових виборів п'ятого Президента України Петра Порошенка та формуванням нових складів Верховної Ради та Уряду України. Але в загальній частині стратегії це представлено як завершення строку реалізації попередньої Стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року, хоча до завершення було ще 17 місяців.

Дослідники констатували, що стратегічні індикатори для регіонів були визначені не одночасно з затвердженою Стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року (*постанова Уряду від 06.08.2014 року №385*), а через 14 місяців (*постанова Уряду від 07.10.2015 року №821*). Більше того, менша частина стратегічних індикаторів доведена була регіоном у жовтні 2015 року на 2015-й (тобто після 9 місяців його реалізації) та на 2016 роки при їх прогнозуванні на 01.01.2017 року (тобто фактично на один 2016 рік).

Більша частина стратегічних індикаторів Державної стратегії регіонального розвитку України з 2014 до 2020 рік (по роках) за трьома цілями (1. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів. 2. Територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток. 3. Ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку) були визначені і затверджені вже аж у грудні 2017 року (*постановою Уряду від 20.12.2017 року №1089*). Тобто наприкінці третього року із планових шести років її реалізації.

Дослідники В.Ф. Столяров та О.В. Шинкарюк пропонують визначити таку вимогу інституційного забезпечення регіонального розвитку як «Дотримання дисципліни» в межах Планового Кодексу України. Це б завадило прийняттю таким, що втратив чинність «Порядок розроблення, моніторингу та оцінки результатів реалізації Державної стратегії регіонального розвитку» від 16.11.2011 року №1189 (пункт 2), що було здійснено постановою Уряду від 06.08.2014 року № 385 (*за підписом А. Яценюка*).

Згідно з цим Порядком новий Уряд мав би продовжувати здійснювати контроль виконання заходів другого етапу реалізації Стратегії 2015, зокрема стосовно укладання Угод з Облрадами щодо пріоритетів регіонального розвитку. Це також було передбачено використанням принципу «Історичної спадковості», як одного з дев'яти принципів державної регіональної політики на період до 2020 року, що передбачає врахування та збереження позитивного досвіду розвитку регіонів.

Несвоечасність визначення і доведення регіоном усіх стратегічних індикаторів Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2020 року не сприяла ОДА та Облрадам у визначеній шестимісячний термін (з серпня 2014 по лютий 2015 року), по-перше, привести діючі Регіональні стратегії у відповідність з новою Державною

стратегією і, по-друге, своєчасно розробити План заходів на 2015-2017 роки з їх реалізацією (перший етап). Тільки 7 із 23 регіональних органів влади виконали ці вказівки постанови Уряду від 06.08.2014 року №385 (крім Луганської та Донецької областей, АР Крим та м. Севастополь, які входили до 27 адміністративно-територіальних одиниць державного Устрою України до події листопада 2013 – лютого 2014 років).

Стратегічні індикатори регіонального розвитку на період до 2020 року мали бути затвердженими і доведеними до регіональних органів влади у вересні року, що передує плановим періодам в 3 роки (перший етап реалізації Стратегії) та 4 роки (другий етап реалізації Стратегії). Але План заходів на 2018-2020 роки з реалізації Державної стратегії (другий етап) був затверджений постановою Уряду від 12.09.2018 року №733, а згідно з нормативними вимогами 2011 року попереднього Уряду (постанова Уряду від 16.11.2011 року №1189) це мало відбутися у липні 2017 року, а згідно вимог нового Уряду (постанова Уряду від 11.11.2015 року №932) – у вересні 2017 року.

Соціально адекватний менеджмент «Дотримання дисципліни» в межах Планового Кодексу України повинен здійснювати Секретаріат Кабінету Міністрів України в координації з Комітетом економічних реформ (або Національною радою) при Президентові України.

Дослідники ще у 2014 році вважали, що Плановий Кодекс України повинен визначити узгодже-

ність переліку системи показників-індикаторів цільових орієнтирів соціально-економічної, еколого-регіональної й інноваційно-інвестиційної політики зі змістом показників-індикаторів, стандартів і нормативів Стратегій, реалізуючих ці види Політик.

Цілеспрямовані Політики та Стратегії повинні розробляти Інститути Відділення економіки НАН України, а Плани заходів з їх реалізації – міністерства і відомства, виходячи зі своїх місій.

В.Ф. Столяров і О.В. Шинкарук пропонують ввести кримінальну відповідальність керівного складу органів загальнонаціональної і регіональної влади, органів місцевого самоврядування і об'єднаних територіальних громад за порушення Планового Кодексу України та за несвоєчасне впровадження обґрунтованих рекомендацій і пропозицій вітчизняної гуманітарної і економічної науки як фундаментальної, так і прикладного характеру.

Четверте дискусійне питання – це кадрове забезпечення органів загальнонаціональної, регіональної і місцевої влади, його випереджаюча перепідготовка наміченим реформам з впровадженням нових державних рішень.

Розробники Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2020 року як і розробники Державної стратегії до 2015 року не визначили національні завдання регіонам щодо впровадження 7 Цілей Розвитку Тисячоліття на 2000-2015 роки, до виконання яких наша держава приєдналась у 2003 році (табл. 2).

Таблиця 2

Цілі Розвитку Тисячоліття, адаптовані для України (2000 – 2015 роки)*

Цілі	Назва	Кількість завдань	Кількість індикаторів
1	Подолання бідності	3	5
2	Забезпечення якісної освіти впродовж життя	2	6
3	Забезпечення гендерної рівності	2	4
4	Зменшення дитячої смертності	1	2
5	Поліпшення здоров'я матерів	1	2
6	Обмеження поширення ВІЛ-інфекції/СНІДу та туберкульозу і започаткування тенденції до скорочення їх масштабів	2	6
7	Сталий розвиток довкілля	4	8
Всього:		15	33

* Складено за матеріалами [24].

У 2005-2006 роках Інститутами Відділення економіки НАН України разом з Урядом були розроблені пілотні проекти «Луганщина-ЦРТ», «Донецьчина-ЦРТ», «Львівщина-ЦРТ», а у 2010 році – «АР Крим-ЦРТ» і «Буковина-ЦРТ», з яких реалізованими виявились тільки проекти у Чернівецькій та Львівській областях, що засвідчило високий рівень планово-аналітичної і фінансово-економічної роботи в їх ОДА.

Професор В.Ф. Столяров у своїх статтях наголошує, що стимулювання впровадження людиноцентричного підходу до планування соціально-економічного розвитку регіонів та держави надасть можливості використання рівня та динаміки ІРЛР і для оцінки результативності та ефективності діяльності загальнонаціональних і регіональних органів влади.

Керівництво і відповідальні працівники планово-фінансових підрозділів Облдержадміністрацій, Департаментів освіти, охорони здоров'я, соціальної допомоги і захисту населення областей (як підрозділів центральних органів виконавчої влади), Райдержадміністрацій і органів місцевого самоврядування перших десяти місць рейтингової оцінки ІРЛР за останні три роки (а також ті області, по яким значення ІРЛР вище середньо республіканського значення) не підлягають замінам в трансформаційних умовах глобалізації та євроінтеграції, а також при чергових змінах Президента та Урядів України. Вони заслуговуватимуть на суспільне визнання у становленні громадянського суспільства та на державні нагороди.

У зв'язку з цим доцільним вважається, використання цього підходу при впровадженні європейських стандартів належного урядування та європейських принципів державного управління SIGMA.

У десяти міністерствах України здійснюється експеримент за сценарієм Стратегії реформування державного управління на період до 2021 року та План заходів з її реалізації на 2019-2021 роки (прийняті та затверджені розпорядженнями Уряду від 24.06.2016 року №474 та від 18.12.2018 року №1102) шляхом створення окремих структурних підрозділів з питань реформування державної служби в напрямі підвищення якості формування державної політики та координації її реалізації.

Створюються відповідні Директорати, до складу яких на конкурсній основі залучаються «так звані фахівці» на посади державних експертів з окладами 30,0-50,0 тис. грн. Це в 10 разів більше посадових окладів доцентів і професорів у сфері освіти і науки України, але, на жаль, не запрошуваних на посади державних експертів, тому що вони більш компетентні в реальних проблемах територіального планування і управління національної економіки.

П'яте, найбільш дискусійне питання – це визначення метрології людського розвитку на загальнодержавному та регіональному рівнях в Державних стратегіях регіонального розвитку.

Дослідники В.Ф. Столяров та О.В. Шинкарьок, розглянувши становлення та розвиток виміру людського розвитку на національному рівні та в регіонах у 1999-2017 роках, дійшли головного висновку – використання в останні роки політичного характеру оцінки Індексу людського розвитку та Індексу регіонального людського розвитку України, а не як інструменту статистично-аналітичного аналізу та планово-прогнозних розрахунків на середньострокову перспективу.

У Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (за підписом А. Яценюка) індекс людського розвитку України свідомо або помилково наведений за даними ПРООН зі значенням у світовому рейтингу 2012 року, але як досягнутий у 2013 році – році Другого Майдану. Замість фактично досягнутого Україною 83 місця у 2013 році в

Стратегії вказано 78 місце, що було у 2012 році. Тобто у рік Революції Гідності Україна погіршила свій результат на п'ять позицій по відношенню до попереднього року, зате в Державній стратегії наголошено, що Україна покращила свій результат з 1990 року на 4%.

Рейтингові оцінки місць адміністративних областей у 2011-2012 роках за Індексом регіонального людського розвитку, які також наведені у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, засвідчили наступне. Тестове групування регіонів на: регіони-лідери; регіони основної групи; регіони-аутсайтери здійснено за результатами 2011 року, але з використанням Методики виміру ІРЛР 2012 року, коли її ще не існувало. Значення ІРЛР адміністративних областей на рисунку, розміщеному в Державній стратегії, наведені за 2012 рік.

В.Ф. Столяров і О.В. Шинкарьок вважають, що такий «прийом» подачі статистичного матеріалу стосовно ІРЛР областей здійснено для того, щоб не визнавати промахи і помилки Урядів минулих років щодо покращення людського розвитку в Українському Донбасі, а також поспішно прийнятих необґрунтованих рішень, щодо впровадження т.з. АТО [4; 5].

Луганська і Донецька області, як і АР Крим та м. Севастополь, взагалі виведені з рейтингових оцінок, отримавши у загальній частині Державної стратегії на період до 2020 року дорікань «відносно високого рівня середньої заробітної плати порівняно з іншими областями» (зрозуміло, що для розробників і авторів Стратегії характер і умови праці шахтарів та металургів тут недоречні, як і вклад регіону у ВВП держави).

Здавалося б, що розробка Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року завершилась вже після початку громадянсько-військового конфлікту на Українському Донбасі, і тому більш об'єктивніше оцінити передумови його виникнення, в тому числі з використанням Методики виміру ІРЛР 2001 року, яка діяла з 1999 по 2012 рік включно для рейтингових оцінок.

Згідно цієї Методики Луганська і Донецька області протягом 13 років статистичних спостережень займали на єдиній шкалі рейтингової оцінки областей за ІРЛР останні місця з 27 адміністративно-територіальних одиниць – 26-е та 27-е місця, інколи чередуючись.

Можливо зміна Методики виміру ІРЛР, організація соціального конфлікту між загальнонаціональними та регіональними органами державної влади та населення, несприйняття вітчизняних рекомендацій і пропозицій щодо впровадження фінансових нормативів та соціальних стандартів складових людського розвитку в межах бюджетного федералізму унітарної України – це ланки та важелі Міжнародного геополітичного бізнесу під гаслами «Свободи та демократії», який вибрав Український Донбас в якості довготривалого полігону.

У проєкті Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки наведена динаміка Індексу людського розвитку України за даними ПРООН з 1990 року по базовим рокам: 1995, 2000, 2005, 2010, 2015 та за 2016 і 2017 роки. При цьому тенденції ІЛР України розглянуті як «Виклик 3. Погіршення якості людського капіталу», що сприймається начебто «зовнішній вплив» на наше високо-ефективне врядування.

Розглядаючи ІЛР України як підсумковий показник для оцінки довгострокового прогресу в трьох основних площинах людського розвитку (довготривале та здорове життя; рівень знань та доступ до навчання та знань; гідний рівень життя), розробники проєкту Державної стратегії на період до 2027 року вважають, що за 2017 рік Україна отримала таке значення ІЛР та його динаміку проти 1990 року (+6,5%), які перенесли її до країн високої категорії людського розвитку – на 88 місце зі 189 країн та територій (*хоча тільки перші 50-55 місць виділяються для країн високої категорії людського розвитку*).

В.Ф. Столяров та О.В. Шинкарьок нагадують, що вперше ІЛР України був визначений ПРООН у 1993 році і наша держава посіла тоді 45 місце зі 174 країн і територій (*країн з високим рівнем людського розвитку було 55*).

Методологічно некоректною є також оцінка темпів зростання ІЛР, числове значення якого не може перевищувати 1,0. Необхідно українським урядовцям оцінювати можливий рівень ІЛР при збереженні Україною 45 місця згідно світового рейтингу 1993 року.

У публікаціях дослідників особливе непорозуміння викликали планові визначення Урядом В. Гройсмана у 2017 році, в якому Україна займала 88 місце у світі по ІЛР, які передбачали входження України за ІЛР у 2020 році до 50 кращих країн світу [28]. Тобто за чотири роки (2017; 2018; 2019; 2020) у нашій державі необхідно було б здолати відстань, як мінімум у 38 місць світового рейтингу ПРООН (88-50).

В.Ф. Столяров та О.В. Шинкарьок назвали усі ці маніпуляції з ІЛР України цинічним популізмом, підсиленням завдячуючи охлократії невіглаством, що засвідчує безпорадність Урядів, очолюваних А. Яценюком та В. Гройсманом. Дуже важко з ними не погодитись.

Незважаючи на передбачення необхідності здійснення прогнозних розрахунків ІЛР на період до 2020 року, завдяки розробці відповідного науково-методичного забезпечення згідно постанови Уряду від 07.10.2015 року №821 (п.13), в проєкті Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки відсутні планово-прогнозні розрахунки ІЛР по адміністративним областям України.

Напроти, розглядаючи проблеми моніторингу та оцінки державної регіональної політики, розробники проєкту Державної стратегії на період до 2027 року в контексті виміру ІЛР звертають увагу тільки

на постанову Уряду від 20.12.2017 року №1021, якою був затверджений спрощений Порядок та Методики проведення розрахунків ІКР та ІЛР [27].

Методики виміру ІЛР 2001 та 2012 років взагалі не згадуються, а розрахунки динаміки ІКР областей за період з 2013 року (по аналогії з розрахунками Департаменту регіональної політики Міністерства Регіону України ІЛР областей за 2013-2017 роки) перенесені окремим рішенням Уряду за статистичними даними 2019 року [29].

У статті В.Ф. Столярова «Композиційний моніторинг регіонального людського розвитку», яка розміщена в цьому номері журналу, здійснено детальний аналіз використання спрощеної трудомісткої Методики при одночасному ускладненні Порядку здійснення розрахунку ІЛР.

Головний висновок статті полягає в тому, що дослідник констатує про те, що спрощена Методика виміру ІЛР 2017 року не дозволяє здійснювати рейтингові оцінки місць областей на єдиній шкалі виміру їх ІЛР, а також здійснювати порівняння складових ІЛР областей із середнім значенням складових і в цілому ІЛР України та як можливого критерію фінансового вирівнювання регіонального людського розвитку (а також можливого критерію розподілу коштів з Державного фонду регіонального розвитку) та критерію оцінки ефективності діяльності органів регіональної та місцевої влади.

Методика виміру ІЛР 2017 року призвела до тупикової ситуації в науково-адміністративному забезпеченні стабільного планомірності людського розвитку в регіонах. Необхідно було б на додаток до наради в Міністерстві України від 13 квітня 2017 року провести нову нараду щодо обговорення досвіду В.Ф. Столярова, О.В. Шинкарьок та Р.О. Кулініча проведення планово-прогнозних розрахунків ІЛР на системі показників Методики виміру регіонального людського розвитку 2012 року.

Саме цей досвід був реалізований у 2016-2017 роках при розробці першої в Україні Регіональної програми людського розвитку Хмельниччини на 2016-2020 роки та пілотного проєкту Державного регулювання регіонального людського розвитку в адміністративній області (на прикладі Хмельницької області) [6-8].

Використання Методики прогнозування ІЛР за його виміром 2012 року на статистичній базі 2004-2018 років дозволить визначити стратегічні цілі, стратегічні пріоритети та стратегічні індикатори для усіх регіонів України у Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки.

Розроблені дослідниками інформаційно-методичні узгодження національних завдань ЦРТ та ЦСР з системою показників складових ІЛР представлені у статті О.В. Шинкарьок «Науково-методичні засади державного регулювання стійкого людиноцентричного розвитку регіонів», яка представлена до друку в цьому номері журналу та в монографіях Бердянсь-

кого університету менеджменту і бізнесу МОН України (табл. 3 та 4):

▪ Стратегічні пріоритети соціально-економічного розвитку України : колективна монографія / за ред. Л.І. Антошкіної, В.Ф. Столярова, Г.І. Фролової. Київ : Талком, 2020. 471с. [10].

▪ Пріоритетні напрями соціально-економічного розвитку України: колективна монографія / за

ред. Л.І. Антошкіної, Н.В. Рунчевої, О.Л. Горячої. Київ : Талком, 2020. 536 с. [30].

Інституалізації підлягає така система моніторингу складових та рейтингових оцінок в цілому та за складовими ІРЛР регіонів, яка забезпечить реалізацію національних завдань ЦСР на періоди до 2027 та до 2030 років.

Таблиця 3

**Система узгодженості національних завдань та індикаторів ЦСР
з показниками блок-аспектів виміру ІРЛР**

Цілі	Кількість завдань	Кількість індикаторів	Блок-аспекти і показники ІРЛР
1	3	5	Блок 4. Добробут. 5 показників
2	2	4	Блок 4. Добробут. 1 показник
3	7	10	Блок 1. Відтворення населення. 8 показників Блок 2. Соціальне становище. 4 показники Блок 5. Гідна праця. 2 показники
4	3	5	Блок 6. Освіта. 3 показники
6	1	4	Блок 3. Комфортне життя. 1 показник
8	6	11	Блок 4. Добробут. 2 показники Блок 5. Гідна праця. 4 показники
11	3	3	Блок 3. Комфортне життя. 2 показники Блок 5. Гідна праця. 1 показник
Всього:	25	42	6 блок-аспектів, 33 показники

Таблиця 4

**Система узгодженості національних завдань та індикаторів ЦРТ
з показниками блок-аспектів виміру ІРЛР**

Цілі	Кількість завдань	Кількість індикаторів	Блок-аспекти і показники ІРЛР
1	3	5	Блок 4. Добробут. 5 показників
2	2	6	Блок 6. Освіта. 5 показників
3	2	4	Блок 5. Гідна праця. 6 показників
4	1	2	Блок 1. Відтворення населення. 5 показників
5	1	2	Блок 3. Комфортне життя. 5 показників
6	2	6	Блок 2. Соціальне становище. 6 показників
7	3	8	Блок 3. Комфортне життя. 1 показник
Всього:	14	33	6 блок-аспектів, 33 показники

У зв'язку з цим, необхідно розширити перелік показників-індикаторів ІРЛР Методики 2012 відповідно до потреб оцінки виконання національних завдань ЦСР (факт/потреба): Ціль 1 – 2/3; Ціль 2 – 2/5; Ціль 3 – 3/3; Ціль 4 – 4/6; Ціль 5 – 5/11; Ціль 6 – 5/13; Ціль 8 – 2/4; Ціль 11 – 3/10.

В.Ф. Дослідники Столяров та О.В. Шинкарьок вважають, що досягнення узгодженості і збалансованості національних завдань та індикаторів ЦРТ та ЦСР з показниками-індикаторами ІРЛР стане першим результатом удосконалення діючої моделі ринкової економіки в напрямі підвищення її соціально-сті і, як наслідок, укріплення державності.

Висновки. Детальний аналіз конструктивних ідей, рекомендацій і пропозицій українських дослідників В.Ф. Столярова та О.В. Шинкарьок, представлених у публікаціях Дискусійного клубу науко-

вих журналів, які видавали протягом 2014-2020 років Інститут економіки промисловості НАН України та Академія економічних наук України, дозволяє констатувати наявність науково-адміністративного забезпечення середньострокового планування та державного регулювання регіонального людського розвитку.

Український євроінтеграційний проект, використовуючи розглянуте науково-адміністративне забезпечення, спроможний продемонструвати країнам-членам Європейського Союзу людиноцентристський підхід своїх намірів. По-перше, стосовно уточнення та удосконалення діючої в нашій державі моделі ринкової економіки на основі розробки на період до 2027 року Національної і Регіональних програм людського розвитку та їх прогнозно збалансованості з національними завданнями Цілей Сталого Розвитку на період до 2030 року.

По-друге, відновлення та розбудову миру в східних регіонах України шляхом впровадження Державного регулювання регіонального людського розвитку в Луганській і Донецькій областях у межах бюджетного федералізму нашої унітарної держави з використанням гармонійних пропорцій «Золотого перетину» у визначенні співвідношень місцевих бюджетів з державним у Зведеному бюджеті України. Доцільним визнано підвищення фінансової автономії усіх адміністративних областей України на основі фінансових нормативів бюджетування складових регіонального людського розвитку за соціальними стандартами.

Наукові ідеї, рекомендації і пропозиції обгрунтовані В.Ф. Столяровим та О.В. Шинкарьюк з використанням системи національних цінностей та їх моральних засад, яка призвана забезпечити різноманіття індивідуальних особливостей населення кожного регіону держави: духовності й освіченості, звичаїв і традицій, культури й світогляду, мирного менталітету й територіальної єдності, історичної спадщини та етнічних цінностей.

Розвиток державності в Україні повинен відповідати сучасним уявленням про напрями розвитку людства, що були визначені ще в девізі ЕКСПО2005: **«Мудрість природи»**, який розкривають три органічні складові – **«Матриця природи»**, **«Мистецтво життя»**, **«Розвиток екоспільнот»**.

«Матриця природи» – це розуміння механізмів природи як складного взаємовідношення між життям, інформацією та всесвітом.

«Мистецтво життя» – це розуміння механізмів природи, яке знайдено в світових культурах, мистецтві, соціальних нормах і технологічній етиці у минулому й сьогодні, що відкриває можливості для майбутнього.

«Розвиток екоспільнот» – це створення нового способу життя, в якому суспільство й Уряд планують й розвивають національне виробництво, споживання, розвиток й охорону природи для підтримки саме такого способу життя, яке забезпечує гармонію людини з природою.

Конституція України визначає нашу країну суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою (ст. 1). Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (ст. 3).

Українськими вченими доведено, що цільовими показниками соціально-економічного розвитку регіонів, як і національного господарства в цілому, є **показники рівня, стандарту і якості життя населення**. Саме вони з найбільшою змістовною адекватністю відображають соціальну спрямованість всіх змін що проводяться в регіонах.

Рівень життя – це комплексний показник, що характеризує досягнуте задоволення матеріальних

і духовних потреб людини і суспільства в цілому, відображаючи в кінцевому результаті добробут населення. При чому структура матеріальних і духовних потреб людини адекватна структурі людської діяльності, початковим моментом і метою якої є їх задоволення.

Стандарт життя – це соціально прийнятий норматив рівня життя. У ряді держав існують офіційні певні стандарти життя і, крім того, кожна соціальна група і спільність та навіть кожна людина має свій власний суб'єктивний стандарт. Стандарт життя також змінюється із часом, але ця зміна відбувається дискретно у міру якісної зміни соціально-економічної системи.

Якість життя – це співвідношення рівня життя та прийнятого стандарту. Цей критерій показує ступінь задоволення потреб, а оскільки потреби виникають тільки за наявності потенційних можливостей (не можна бажати того, чого не знаєш), то якість життя фактично відображає рівновагу соціально-економічної системи і характеризує рівень соціальної напруги.

У 2019 році напередодні чергових виборів Президента України один з претендентів на цей пост, народний депутат України Юлія Володимирівна Тимошенко, лідер фракції «Батьківщина» в Верховній Раді України разом з соратниками наголосила, що **національна ідея, яка вважається своєчасною для української нації – це створення таких порядків та правил спільного життя, щоб кожен зміг, не порушуючи законів всесвіту, повністю та безперешкодно реалізувати свій потенціал у гармонії з Творцем і Природою, Людством і Суспільством. Українському народу випала планетарна місія це зробити для себе, для світу та відкрити шлях для інших [31]**.

В.Ф. Столяров та О.В. Шинкарьюк вважають, що досягти гармонії з Творцем і Природою, Людством і Суспільством український народ спроможний шляхом цілеспрямованого впровадження ідей бюджетного федералізму в унітарній державі, використовуючи гармонійні пропорції «Золотого перетину» у фіскально-бюджетних та фінансових взаємовідносинах центру і регіонів.

Масштаби фінансової автономізації Програм людського розвитку обумовлюються повноваженнями (правами і відповідальністю), з одного боку, центральних органів законодавчої і виконавчої влади щодо організації та управління соціально-економічним розвитком держави в цілому та кожного регіону окремо. З іншого боку, – повноваженнями обласних державних адміністрацій та обласних рад у впровадженні державної соціально-економічної політики щодо досягнення єдиних для країни стандартів життя на відповідних територіях шляхом розробки власних Регіональних стратегій розвитку та Планів заходів з їх реалізації.

Література

1. Ковальчук Т.Т., Черняк В.К., Шевчук В.Я. Актуалітети політики розвитку. Київ: Знання, 2009. 326 с. 2. Речь Еммануеля Макрона 27 августа 2019 года. URL: <https://jim-garrison.livejournal.com/1292633.html/>. 3. Столяров В. Ф. Науково-методичне забезпечення стратегічного планування та державного регулювання регіонального людського розвитку в Україні. *Вісник економічної науки України*. 2019. № 2 (37). С. 223-237. [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2\(37\).223-237](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2(37).223-237). 4. Столяров В.Ф., Шинкарюк О.В. Соціально адекватний менеджмент регіонального людського розвитку в Українському Донбасі та на Поділлі (виклики, наміри та реалії виміру 2003-2013; 2017-2027): частина 1 Метрологія людського розвитку та проблеми менеджменту в регіоні. *Економічний вісник Донбасу*. 2019. № 2 (56). С. 229-256. 5. Столяров В.Ф., Шинкарюк О.В. Соціально адекватний менеджмент регіонального людського розвитку в Українському Донбасі та на Поділлі (виклики, наміри та реалії виміру 2003-2013; 2017-2027): частина 2 Парадигма людяності, гармонії та місії регіону. *Економічний вісник Донбасу*. 2019. № 3 (57). С. 241-281. 6. Шинкарюк О.В. Становлення передумов впровадження державного регулювання регіонального людського розвитку в Україні (від цілей людського розвитку до завдань сталого розвитку). *Економіка і держава*. 2016. №8. С. 70-78. 7. Корнійчук О.О., Столяров В.Ф., Шинкарюк О.В. Формування механізму державного регулювання стійкого людського розвитку Хмельницької області(від ідеї до експерименту: Ч. 1 – стан і проблеми державного регулювання). *Економіка та держава*. 2017. № 3 (березень). С. 4-15. 8. Корнійчук О.О., Столяров В.Ф., Шинкарюк О.В. Формування механізму державного регулювання стійкого людського розвитку Хмельницької області (від ідеї до експерименту: Ч. 2 – перспективи державного регулювання по-новому). *Економіка та держава*. 2017. № 4 (квітень). С. 4-15. 9. Шевчук В.Я., Черняк В.К., Ковальчук Т.Т., Педан М.П., Панков О.І. та ін. Розвиток заради порятунку. Київ: Геопронт, 2016. 227 с. 10. Стратегічні пріоритети соціально-економічного розвитку України: кол. моногр. / за ред. Столярова В.Ф., Фролової Г.І. Київ: Талком, 2020. С. 89-131. 11. Про невідкладні заходи щодо забезпечення економічного зростання, стимулювання розвитку регіонів та запобігання корупції: Указ Президента України від 20.09.2019 р. №713/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/713/2019>. 12. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. №722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019>. 13. Цілі сталого розвитку «Україна — 2030». Національна доповідь. Київ: Міністерство економіки України, 2017. 174 с. 14. Цілі сталого розвитку 2016-2030. URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>. 15. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 року № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF/>. 16. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. 17. Про затвердження Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в східних регіонах України : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.2017р. №1071. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1071-2017-%D1%80>. 18. Про внесення змін до Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в східних регіонах України : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.03.2019р. №340. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/340-2019-%D1%80>. 19. Мирна стратегія Тарути. План «Три основи» щодо досягнення миру та відновлення територіальної цінності України. 2019. С. 4. 20. Про затвердження Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених Стратегії і плану заходів : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.11.2015 р. №931. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-2015-%D1%80>. 21. Проект Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року. URL: <https://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronni-konsultatsiyi-z-gromadskistyuu/proekt-postanovi-kabinetu-ministriuv-ukrayini-pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvytku-na-period-do-2027-roku/>. 22. Столяров В.Ф., Шинкарюк О.В. Провідні складові механізму державного управління «Життям по-новому» (в умовах децентралізації влади). *Вісник економічної науки України*. 2014. №2. С. 131-140. 23. Столяров В.Ф., Шинкарюк О.В. Науково-освітнє забезпечення механізму державного управління «Життям по-новому» (в умовах децентралізації влади). *Вісник економічної науки України*. 2014. №3. С. 113-126. 24. Цілі розвитку тисячоліття «Україна – 2010». Національна доповідь. Київ: Міністерство економіки України, 2010. 108 с. 25. Деякі питання реформування державного управління України : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 № 474-р . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80>. 26. Про внесення змін до розпоряджень Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474 і від 27 грудня 2017 р. № 1013 : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.12.2018 № 1102-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1102-2018-%D1%80>. 27. Деякі питання удосконалення системи моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.10.2017 р. №1029. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1029-2017-%D1%80>. 28. Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 року № 275-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D1%80>. 29. Про внесення змін до Порядку проведення розрахунку індексу конкурентоспроможності регіонів : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.09.2018р. №768. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/proprovedennya-rozrahunku-indeksu-konkurentospromozhnosti-regio-niv>. 30. Пріоритетні напрями соціально-економічного розвитку України: колективна монографія / за ред. Ан-

тошкіної Л.І., Рунчевої Н.В., Горячої О.Л. Київ: Талком, 2020. 536 с. 31. **Новий** курс України. Програма дій кандидата в Президенти Юлії Тимошенко. 2019. С. 3.

References

1. Kovalchuk T.T., Cherniak V.K., Shevchuk V.Ya. (2009). Aktualitety polityky rozvytku [Development policy news]. Kyiv, Znannia [in Ukrainian].
2. Rech' Emmanuelya Makrona 27 avgusta 2019 goda [Emmanuel Macron Speech August 27, 2019]. Retrieved from <https://jim-garrison.livejournal.com/1292633.html/> [in Russian].
3. Stolyarov V. F. (2019). Scientific and methodological support of strategic planning and state regulation of regional human development in Ukraine. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 2 (37), pp. 223-237. doi: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2\(37\).223-237](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2(37).223-237).
4. Stoliarov V.F., Shynkariuk O.V. (2019). Sotsialno adekvatnyi menedzhment rehionalnoho liudskoho rozvytku v Ukrainському Donbasi ta na Podilli (vyklyky, namiry ta realii vymiru 2003-2013; 2017-2027). Chastyna 1: Metrolohiiia liudskoho rozvytku ta problemy menedzhmentu v rehioni [Socially adequate management of regional human development in the Ukrainian Donbass and Podillia (challenges, intentions and realities of the 2003-2013 dimension; 2017-2027). Part 1: Metrology of Human Development and Management Problems in the Region]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 2 (56), pp. 229-256. doi: 10.12958/1817-3772-2019-2(56)-229-256[in Ukrainian].
5. Stoliarov V.F., Shynkariuk O.V. (2019). Sotsialno adekvatnyi menedzhment rehionalnoho liudskoho rozvytku v Ukrainському Donbasi ta na Podilli (vyklyky, namiry ta realii vymiru 2003-2013; 2017-2027). Chastyna 2: Paradyhma liudianosti, harmonii ta misii rehionu [Socially adequate management of regional human development in the Ukrainian Donbass and Podillia (challenges, intentions and realities of the 2003-2013 dimension; 2017-2027). Part 2: Paradigm of humanity, harmony and mission of the region]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 3 (57), pp. 241-281. doi: 10.12958/1817-3772-2019-3(57)-241-281[in Ukrainian].
6. Shynkariuk O.V. (2016). Stanovlennia peredumov vprovadzhenia derzhavnogo rehuliuвання rehionalnoho liudskoho rozvytku v Ukraini (vid tsilei liudskoho rozvytku do zavdan staloho rozvytku) [Formation of prerequisites for implementation of state regulation of regional human development in Ukraine (from human development goals to sustainable development tasks)]. *Ekonomika i Derzhava – Economy and the State*, 8, pp. 70-78 [in Ukrainian].
7. Korniiichuk O.O., Stoliarov V.F., Shynkariuk O.V. (2017). Formuvannia mekhanizmu derzhavnogo rehuliuвання stiikoho liudskoho rozvytku Khmelnytskoi oblasti (vid idei do eksperymentu: Ch. 1 – stan i problemy derzhavnogo rehuliuвання) [Formation of the mechanism of state regulation of sustainable human development of Khmelnytsky region (from idea to experiment: Part 1 - state and problems of state regulation)]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and the state*, 3, pp. 4-15 [in Ukrainian].
8. Korniiichuk O.O., Stoliarov V.F., Shynkariuk O.V. (2017). Formuvannia mekhanizmu derzhavnogo rehuliuвання stiikoho liudskoho rozvytku Khmelnytskoi oblasti (vid idei do eksperymentu: Ch. 2 – perspektyvy derzhavnogo rehuliuвання po-novomu) [Formation of the mechanism of state regulation of sustainable human development of Khmelnytsky region (from idea to experiment: Part 2 – prospects of state regulation in a new way)]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and the state*, 4, pp. 4-15 [in Ukrainian].
9. Shevchuk V.Ya., Cherniak V.K., Kovalchuk T.T., Pedan M.P., Pankov O.I. et al. (2016). Rozvytok zarady poriatunku [Development for salvation]. Kyiv, Heoprynt [in Ukrainian].
10. Stoliarov V.F., Shynkariuk O.V., Stoliarova V.V. (2020). Orhanizatsiino-metodychne zabezpechennia uzghodzhеноho stratehichного upravlinnia sotsialno-ekonomichnym rozvytkom rehioniv ta derzhavy v transformatsiinykh umovakh [Organizational and methodological support of coordinated strategic management of socio-economic development of regions and the state in transformational conditions.]. *Stratehichni priorytety sotsialno-ekonomichного rozvytku Ukrainy / Strategic priorities of socio-economic development of Ukraine*. Kyiv, Talkom (pp. 89-131) [in Ukrainian].
11. Pro nevidkladni zakhody shchodo zabezpechennia ekonomichного zrostannia, stymuliuвання rozvytku rehioniv ta zapobihannia koruptsii: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 20.09.2019 r. №713/2019 [On urgent measures to ensure economic growth, stimulate regional development and prevent corruption: Decree of the President of Ukraine of 20.09.2019 №713 / 2019]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/713/2019> [in Ukrainian].
12. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 30.09.2019 r. №722/2019 [On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030: Decree of the President of Ukraine of September 30, 2019 №722 / 2019]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019> [in Ukrainian].
13. Tsili rozvytku tysiacholittia «Ukraina – 2030». Natsionalna dopovid [Millennium Development Goals Ukraine 2010. National report]. (2017). Kyiv, Ministry of Economy of Ukraine [in Ukrainian].
14. Tsili staloho rozvytku 2016-2030 [Sustainable Development Goals 2016-2030]. Retrieved from <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku> [in Ukrainian].
15. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na period do 2020 roku: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 6 serpnia 2014 roku № 385 [On Approving the State Regional Development Strategy for the Period to 2020: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of August 6, 2014 No. 385]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%B F/> [in Ukrainian].
16. Pro Stratehiu staloho rozvytku «Ukraina – 2020»: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12 sichnia 2015 roku № 5/2015 [On the Sustainable Development Strategy

"Ukraine 2020": Presidential Decree No. 5/2015 of 12 January 2015]. Retrieved from <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> [in Ukrainian].

17. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi prohramy vidnovlennia ta rozbudovy myru v skhidnykh rehionakh Ukrainy : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13.12.2017 r. №1071 [On approval of the State target program for the restoration and development of peace in the eastern regions of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 13.12.2017 №1071]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1071-2017-п> [in Ukrainian].

18. Pro vnesennia zmin do Derzhavnoi tsilovoi prohramy vidnovlennia ta rozbudovy myru v skhidnykh rehionakh Ukrainy : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27.03.2019 r. №340 [On Amendments to the State Target Program for Restoration and Peacebuilding in the Eastern Regions of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of March 27, 2019. №340]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/340-2019-п> [in Ukrainian].

19. Myrna stratehii Taruty. Plan «Try osnovy» shchodo dosiahnennia myru ta vidnovlennia terytorialnoi tsinnosti Ukrainy [Taruta's peace strategy. The "Three Foundations" plan to achieve peace and restore the territorial value of Ukraine]. (2019). (p. 4) [in Ukrainian].

20. Pro zatverdzhennia Poriadku rozroblennia Derzhavnoi stratehii rehionalnogo rozvytku Ukrainy i planu zakhodiv z yii realizatsii, a takozh provedennia monitoringu ta otsinky rezultatyvnosti realizatsii zaznachenykh Stratehii i planu zakhodiv : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11 lystopada 2015 r. №931 [On Approval of the Procedure for Development of the State Strategy for Regional Development of Ukraine and the Plan of Measures for Its Implementation, as well as for Monitoring and Evaluation of the Effectiveness of the Implementation of the aforementioned Strategies and Plan of Measures: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of November 11, 2015 No. 931]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-2015-%D0%BF> [in Ukrainian].

21. Proekt Derzhavnoi stratehii rehionalnogo rozvytku na period do 2027 roku "Rozvytok ta yednist, oriietovani na liudynu" [The draft National Strategy for Regional Development for the period up to 2027 "Development and unity focused on the human being"]. Retrieved from <https://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronni-konsultatsiyi-z-gromadskisty/proekt-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini-pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-rehionalnogo-rozvitku-na-period-do-2027-roku/> [in Ukrainian].

22. Stoliarov, V.F., Shynkariuk, O.V. (2014). Providni skladovi mekhanizmu derzhavnoho upravlinnia «Zhyttiam po-novomu» (v umovakh detsentralizatsii vlady) [Main constituents of state administration mechanism of «new life» (in the conditions of decentralization of the power)]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy – Bulletin of Economic Science of Ukraine*, 2, pp. 131-140 [in Ukrainian].

23. Stoliarov, V.F., Shynkariuk, O.V. (2014). Naukovo-osvitianske zabezpechennia mekhanizmu derzhavnoho

upravlinnia «Zhyttiam po-novomu» (v umovakh detsentralizatsii vlady) [Scientific and educational maintenance of the mechanism of public administration «new life» (in the conditions of decentralization)]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy – Bulletin of Economic Science of Ukraine*, 3, pp. 113-126 [in Ukrainian].

24. Tsili rozvytku tysiacholittia «Ukraina – 2010». Natsionalna dopovid [Millennium Development Goals Ukraine 2010. National report]. (2010). Kyiv, Ministry of Economy of Ukraine [in Ukrainian].

25. Deiaki pytannia reformuvannia derzhavnoho upravlinnia Ukrainy : Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24.06.2016 № 474-r [Some issues of public administration reform in Ukraine: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 24.06.2016 № 474-r]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80> [in Ukrainian].

26. Pro vnesennia zmin do rozporiadzhen Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24 chervnia 2016 r. № 474 i vid 27 hrudnia 2017 r. № 1013 : Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18.12.2018 r. № 1102-r [On Amendments to the Ordinances of the Cabinet of Ministers of Ukraine of June 24, 2016 No. 474 and of December 27, 2017 No. 1013: Ordinance of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 18, 2018 No. 1102-p]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1102-2018-%D1%80> [in Ukrainian].

27. Deiaki pytannia udoskonalennia systemy monitoringu ta otsinky rezultatyvnosti realizatsii derzhavnoi rehionalnoi polityky: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20 hrudnia 2017 roku № 1029 [Some Issues of Improving the System of Monitoring and Evaluation of the Effectiveness of the Implementation of the State Regional Policy: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of December 10, 2017 No. 1029]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1029-2017-%D0%BF> [in Ukrainian].

28. Pro zatverdzhennia serednostrokovoho planu priorytetnykh dii Uriadu do 2020 roku: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 kvitnia 2017 roku № 275-r [On approval of the medium-term plan of priority actions of the Government until 2020: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of April 3, 2017 No. 275-p]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D1%80> [in Ukrainian].

29. Pro vnesennia zmin do Poriadku provedennia rozrakhunku indeksu konkurentospromozhnosti rehioniv : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19.09.2018 r. №768 [On Amendments to the Procedure for Calculating the Competitiveness Index of Regions: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of September 19, 2018. №768]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/proprovedennya-rozrahunku-indeksu-konkurentospromozhnosti-regioniv> [in Ukrainian].

30. Antoshkina L.I., Runcheva N.V., Horiacha O.L. (Eds.). (2020). Priorytetni napriamy sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy [Priority directions of social and economic development of Ukraine]. Kyiv, Talkom [in Ukrainian].

31. Novyi kurs Ukrainy. Prohrama dii kandydata v Prezydenty Yulii Tymoshenko [New course of Ukraine.

Program of actions of presidential candidate Yulia Tymoshenko]. (2019). (P. 3). [in Ukrainian].

Черняк В. К. Українському народу – стабільний планомірностійкий людський розвиток (оцінка стану науково-адміністративного забезпечення). Частина I. Загальна ситуація зі стратегічним плануванням людського розвитку в Україні

У статті розкрито конструктивні ідеї, рекомендації і пропозиції щодо становлення та розвитку науково-методичного та інформаційно-адміністративного забезпечення стабільного планомірностійкого регіонального людського розвитку в Україні.

Здійснено детальний аналіз публікацій Дискусійного клубу наукових журналів «Вісник економічної науки України» та «Економічний вісник Донбасу» протягом 2014-2020 рр., підготовлених професором В.Ф. Столяровим та докторантом О.В. Шинкарук.

Детально розглянуто концептуальні положення обґрунтування Українського євроінтеграційного проєкту на засадах людиноцентричного підходу під гаслом «Українському народу – планомірний людський розвиток». Рекомендації та пропозиції розробки Національної і Регіональних програм людського розвитку представлені як принципово новий напрям вдосконалення діючої в Україні моделі ринкової економіки на основі покращення її соціальності та державності.

Прогнозні розрахунки Індексу регіонального людського розвитку адміністративних областей з використанням Методики його виміру 2012 року інституалізовані в узгодженості з Цілями Розвитку Тисячоліття на період до 2015 року та з Цілями Сталого Розвитку на період до 2030 року.

Постановка проблем науково-методичного забезпечення стабільного планомірностійкого людського розвитку в регіонах розкрита в теоретичному, методологічному та інформаційно-методичному й адміністративному аспектах розробки Державної та Регіональної стратегій розвитку на період до 2027 року. Систематизовано етапи становлення адміністративного забезпечення виміру та державного регулювання регіонального людського розвитку.

Наведено рекомендації та пропозиції щодо формування остаточного варіанту або доповнень до нього Державної стратегії регіонального розвитку України на 2021-2027 роки.

Представлено п'ять дискусійних питань оцінки науково-адміністративного забезпечення стратегічного планування та державного регулювання регіонального людського розвитку в Україні.

Запропоновано здійснити розробку Планового Кодексу України та впровадити гармонійні пропорції «Золотого перетину» у співвідношеннях місцевих бюджетів з державним у Зведеному бюджеті України для впровадження бюджетного федералізму з метою покращення фінансової автономії адміністративних областей унітарної держави.

Ключові слова: сталий розвиток, людина, людський розвиток, планування, економіка, стратегія.

Chernyak V. To the Ukrainian people – a Stable Systematically Ustoichivoe Human Development (Assessment of Scientific and Administrative Support). Part I. The Overall Situation with the Strategic Planning of Human Development in Ukraine

The article reveals constructive ideas, recommendations and proposals for the establishment and development of scientific-methodological and methodological and administrative support of stable planned ustoichivogo regional human development in Ukraine.

Carried out a detailed analysis of the publications of the Discussion club scientific journals "Bulletin of economic Sciences of Ukraine" and "Economic Bulletin of Donbass" during the 2014 - 2020pp., prepared by Professor V. F. Stolyarov and Ph. D. students O. V. Shinkaryuk.

Details the article considers the conceptual provisions of the justification of the Ukrainian project of European integration on the principles chelovecheskogo approach under the slogan "Ukrainian people – planned development". Recommendations and suggestions for the development of National and Regional programs of human development is presented as a fundamentally new direction of improvement of the existing in Ukraine the market economy on the basis of improving the social and state.

The estimates of Index of regional human development in administrative areas using the methodology of its measurement 2012 instutualization in coherence with the Millennium Development Goals for the period up to 2015 and Sustainable Development Goals for the period up to 2030.

Formulation of problems of scientific and methodological support of stable planned ustoichivogo human development in the regions revealed in the theoretical, methodological and methodological and administrative aspects of the development of State and Regional development strategies for the period up to 2027. Systematic stages of formation of administration of the measurement and state regulation of regional human development.

Recommendations and suggestions for shaping the final version or amendments of the State strategy of regional development of Ukraine in 2021-2027.

Submitted 5 five discussion questions for evaluation of scientific and administrative support for the strategic planning and state regulation of regional human development in Ukraine.

Proposed to develop a Planned code of Ukraine and introduce the harmonious proportions of the Golden section in the ratio of local budgets in the Consolidated state budget of Ukraine for the implementation of fiscal federalism with the aim of improving the financial autonomy of the administrative regions of a unitary state.

Keywords: sustainable development, man, human development, planning, economics, strategy.

Черняк В. К. Украинскому народу – стабильное планомерно устойчивое человеческое развитие (оценка состояния научно-административного обеспечения). Часть I. Общая ситуация со стратегическим планированием человеческого развития в Украине

В статье раскрыты конструктивные идеи, рекомендации и предложения по становлению и развитию

научно-методического и информационно-методического и административного обеспечения стабильного планомерно устойчивого регионального человеческого развития в Украине.

Осуществлен детальный анализ публикаций Дискуссионного клуба научных журналов «Вестник экономической науки Украины» и «Экономический вестник Донбасса» в течение 2014-2020 годов, подготовленных профессором В.Ф. Столяровым и О.В. докторантом Шинкарюк

Детально рассмотрены концептуальные положения обоснования Украинского евроинтеграционного проекта на принципах человекоцентристского подхода под лозунгом «Украинскому народу – планомерное развитие». Рекомендации и предложения по разработке Национальной и Региональных программ человеческого развития представлены как принципиально новое направление совершенствования действующей в Украине модели рыночной экономики на основе улучшения ее социальности и государственности.

Прогнозные расчеты Индекса регионального человеческого развития административных областей с использованием Методики его измерения 2012 года институализованы в согласованности с Целями Развития Тысячелетия на период до 2015 года и Целям Устойчивого Развития на период до 2030 года.

Постановка проблем научно-методического обеспечения стабильного планомерно устойчивого челове-

ческого развития в регионах раскрыта в теоретическом, методологическом и информационно-методическом и административном аспектах разработки Государственной и Региональной стратегий развития на период до 2027 года. Систематизированы этапы становления административного обеспечения измерения и государственного регулирования регионального человеческого развития.

Приведены рекомендации и предложения по формированию окончательного варианта или дополнений к нему Государственной стратегии регионального развития Украины на 2021-2027 годы.

Представлено пять дискуссионных вопросов оценки научно-административного обеспечения стратегического планирования и государственного регулирования регионального человеческого развития в Украине.

Предложено осуществить разработку Планового Кодекса Украины и внедрить гармоничные пропорции «Золотого сечения» в соотношениях местных бюджетов с государственным в Сводном бюджете Украины для внедрения бюджетного федерализма с целью улучшения финансовой автономии административных областей унитарного государства.

Ключевые слова: устойчивое развитие, человек, человеческое развитие, планирование, экономика, стратегия.

Стаття надійшла до редакції 14.02.2020

Прийнято до друку 20.02.2020